

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.Н. КАРАЗІНА

Кафедра прикладної соціології та соціальних комунікацій

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан соціологічного факультету

Олена МУРАДЯН

“ 31 ” серпня 2023 р.

Робоча програма навчальної дисципліни
Критичне мислення

рівень вищої освіти _____ перший бакалаврський рівень _____

галузь знань _____ 06 – Журналістика _____
(шифр і назва)

спеціальність _____ 061 – Журналістика _____
(шифр і назва)

освітня програма _____ Медіакомунікації та зв'язки з громадськістю _____
(шифр і назва)

спеціалізація _____
(шифр і назва)

вид дисципліни _____ Обов'язкова _____
(обов'язкова / за вибором)

факультет _____ Соціологічний _____

2023 / 2024 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою соціологічного факультету
“28” червня 2023 року, протокол № 6

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Калашнікова Аліна Олександрівна, кандидат соціологічних наук, доцент кафедри
прикладної соціології та соціальних комунікацій

Програму схвалено на засіданні кафедри
прикладної соціології та соціальних комунікацій

Протокол від “05” червня 2023 року, протокол № 14

в.о.завідувачки кафедри прикладної соціології та соціальних комунікацій

_____
(підпис)

Ірина СОЛДАТЕНКО
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією соціологічного факультету

Протокол від “26” червня 2023 року № 9

Голова науково-методичної комісії соціологічного факультету

_____
(підпис)

Юлія СОРОКА

(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Критичне мислення» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів за спеціальністю 061 – Журналістика (ОПП Медіакомунікації та зв'язки з громадськістю).

Предметом вивчення навчальної дисципліни є особливості, методи, техніки і прийоми критичного мислення.

Програма навчальної дисципліни складається з таких розділів:

1. Теоретико-методологічні основи критичного мислення
2. Техніки і практика критичного мислення

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни: сформувати у студентів навички критичного мислення.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

- 1) ознайомити з історичними та теоретичними відомостями стосовно розвитку раціонального мислення, наукового методу та критичного мислення як його безпосереднього застосування,
- 2) відпрацювати основні техніки критичного мислення у практиці,
- 3) сформувати здатність мислити критично у повсякденному житті та професійній діяльності.

1.3. Кількість кредитів – 5

1.4. Загальна кількість годин – 150

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
2-й	2-й
Лекції	
16 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	
32 год.	8 год.
Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	
102 год.	136 год.
У тому числі індивідуальні завдання	
-	

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми «Медіакомунікації та зв'язки з громадськістю», студенти мають:

1.6.1 Набути загальних компетентностей	ЗК03. Здатність бути критичним і самокритичним. ЗК04. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК08. Здатність навчатися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК10. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
1.6.2 Набути предметних компетентностей	-
1.6.3 Демонструвати програмні результати навчання	ПР04. Виконувати пошук, оброблення та аналіз інформації з різних джерел. ПР08. Виокремлювати у виробничих ситуаціях факти, події, відомості, процеси, про які бракує знань, і розкривати способи та джерела здобування цих знань.

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Розділ 1. Теоретико-методологічні основи критичного мислення

Тема 1. Досвід, навчання і мислення

Мислення як об'єкт конструювання. Відчуття, враження, досвід, пам'ять, рефлексія. Основні закономірності мислення. Синкретизм, аналогія, метод спроби. Правильна відповідь і помилка: значення зовнішньої валідації для формування активного пізнання. Освіта, знання і мислення. Основні способи навчання. Пізнання і пізнавальні активності. Мета роботи з інформацією: відтворення, порівняння, узагальнення, перевірка. Методи роботи з інформацією: читання, прослуховування, конспектування, практичне застосування. Інтенсивне й екстенсивне навчання.

Тема 2. Мислення повсякденне і критичне. Раціоналізм та науковий метод

Раціональне й ірраціональне, наукове і повсякденне мислення. Види сприйняття, форми мислення і знання про світ. Позитивізм і ЗТС. Функції науки згідно раціоналізму. Науковий метод у науці та поза нею. Аналіз ситуації. Вихідні дані дослідження. Формулювання і перевірка гіпотез. Критичне мислення як застосування наукового методу до повсякденних задач. Функціональність критичного мислення. Критика як спосіб поліпшення якості знання.

Тема 3. Судження та умовивід. Раціональна аргументація.

Математична логіка і соціогуманітарне знання. Визначення понять і спостереження явищ. Судження. Формулювання суджень. Основні логічні оператори: і, або, але. Умови. Види умовних суджень. Умовивід. Висновок. Критичне мислення та диспозиції. Аргументи та

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Теоретико-методологічні основи критичного мислення												
1. Досвід, навчання і мислення	18	2	4	0	0	12		2	3	0	0	16
2. Мислення повсякденне і критичне. Основні категорії логіки	18	2	4	0	0	12				0	0	16
3. Судження та умовивід. Раціональна аргументація	18	2	4	0	0	12				0	0	17
4. Аргументація і дискусія	19	2	4	0	0	13				0	0	17
Разом за розділом 1	54	6	12	0	0	36	54	2	3	0	0	49
Розділ 2. Техніки і практика критичного мислення												
5. Суб'єкт критичного мислення та його успіх	19	2	4	0	0	13				0	0	17
6. Когнітивні помилки: способи розпізнавання і подолання	19	2	4	0	0	13		2	3	0	0	17
7. Критичне мислення і пост-права	19	2	4	0	0	13				0	0	17
8. Скептицизм і статистика	20	2	4	0	0	14		2	2	0	0	19
Разом за розділом 2	96	10	20	0	0	66	96	4	5	0	0	87
Усього годин	150	16	32	0	0	102	150	6	8	0	0	136

4. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	К-ть год денна	К-ть год заочна
1	Досвід, навчання і мислення	4	4
2	Мислення повсякденне і критичне. Раціоналізм та науковий метод	4	
3	Основні категорії логіки. Бінарна логіка і раціональна аргументація	4	
4	Аргументація і дискусія	4	
	Разом за Розділом 1	16	4
5	Суб'єкт критичного мислення та його успіх	4	4
6	Когнітивні помилки: способи розпізнавання і подолання	4	
7	Критичне мислення і пост-права	4	
8	Скептицизм і статистика	4	
	Разом за Розділом 2	16	4
	Разом	32	8

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин денна	Кількість годин заочна
1	Робота з підручниками	12	16
2	Робота з науковою літературою	12	16
3	Робота з науковою літературою, підручниками, інтернет-джерелами, виступ на семінарі	12	17
4	Робота з науковою літературою, підручниками, інтернет-джерелами, виступ на семінарі	13	17
5	Робота з науковою літературою, підручниками, інтернет-джерелами	13	17
6	Робота з науковою літературою, підручниками, інтернет-джерелами, виступ на семінарі	13	17
7	Робота з науковою літературою, підручниками, інтернет-джерелами, виступ на семінарі	13	17
8	Робота з науковою літературою, інтернет-джерелами, участь у семінарі	14	19
	Разом	102	136

6. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Див. Завдання для самостійної роботи.

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Позааудиторні - читання, перегляд інтернет-джерел, ведення щоденника.

Аудиторні - лекції-дискусії, семінарські дискусії, практичні заняття.

Курс адаптований для проведення як в очному, так і в дистанційному або змішаному форматі. Усіх студентів на початку курсу запрошують до Google Class з дисципліни, де вони отримують усі необхідні матеріали і посилання.

Перед **лекційним заняттям** студенти мають переглянути відеозапис лекції, а на самому занятті мають змогу поставити питання викладачеві, висловити коментарі та думки стосовно переглянутого (таке заняття може проводитися як офлайн, так і онлайн за допомогою конференц-сервісів ZOOM чи Google Meet).

Семінарські (практичні) заняття за курсом передбачають завдання, які можливо виконувати як в аудиторії, так і дистанційно. Результат практичної роботи у будь-якому разі прикріплюється до завдання в Google Class, там само відбувається й оцінювання.

8. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль – семінарські, практичні та творчі завдання, творча контрольна робота. Підсумковий контроль – екзамен.

9. СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ

Денна

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання		Сума
--	--	-------------

Розділ 1				Розділ 2				Творча контрольна робота	Разом	Екзамен	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	12	60	40	100
6	6	6	6	6	6	6	6				

T1, T2 ... – теми розділів.

Заочна

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання				Екзамен	Сума
Розділ 1	Розділ 2	Творча контрольна робота	Разом		
24	24	12	60	40	100

На курсі також діють правила щодо здачі завдань у встановлені терміни, які обмежують можливість оцінювати завдання максимально високо, якщо студент запізнився із ним без поважної причини, підтвердженої документально.

<i>Характеристика роботи</i>	<i>Максимальна можлива кількість балів</i>
Студент(ка) виконує роботу у встановлений термін	Максимальна кількість балів
Студент(ка) виконує роботу після встановленого дедлайну, однак не пізніше ніж через тиждень після нього	Половина максимальної кількості балів
Студент(ка) не виконує роботу взагалі або виконує її пізніше, ніж через тиждень після встановленого дедлайну	0 балів

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка для чотирирівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Barnet, S., Bedau, H. A., & O'Hara, J. (2017). Critical thinking, reading, and writing: A brief guide to argument (p. 480). Bedford/St. Martin's.
2. Black, M. (2018). Critical thinking: An introduction to logic and scientific method. Pickle Partners Publishing.
3. Brookfield, S. D. (1987). Developing critical thinkers: Challenging adults to explore alternative ways of thinking and acting. Jossey-Bass.
4. Browne, M. Neil, (2006) Asking the right questions: a guide to critical thinking / M. Neil Browne, Stuart M. Keeley.—8th ed.
5. Cottrell, S. (2017). Critical thinking skills: Effective analysis, argument and reflection. Macmillan International Higher Education.
6. Ennis, R. H. (1993). Critical thinking assessment. Theory into practice, 32(3), 179-186.
7. Fisher, A. (2011). Critical thinking: An introduction. Cambridge University Press.
8. Gambrell, E., & Gibbs, L. (2017). Critical thinking for helping professionals: A skills-based workbook. Oxford University Press.
9. Hamilton, C. (2016). Critical Thinking for Better Learning: New Insights from Cognitive Science. Rowman & Littlefield.
10. Meltzoff, J., & Cooper, H. (2018). Critical thinking about research: Psychology and related fields. American psychological association.
11. Paul, R., & Elder, L. (1990). Critical thinking. Rohnert Park, CA: Sonoma State University.
12. Paul, R. W. (2018). Critical thinking and the critical person. In Thinking (pp. 373-403). Routledge.
13. Peters, M. A. (Ed.). (2017). Encyclopedia of educational philosophy and theory. New York: Springer.

Допоміжна

1. Кремень, В. Г., Ільїн, В. В., Гальченко, М. С., Сақун, А. В., Войнаровська, Л. І., Ліпін, М. В., ... & Федорчук, О. А. (2017). Критичне мислення: освіта, творчість, цінності.
2. Battersby, M. (2018). Critical thinking as applied epistemology. Windsor Studies in Argumentation.
3. Freeley, A. J., & Steinberg, D. L. (2013). Argumentation and debate. Cengage Learning.
4. Lawrence, J., & Reed, C. (2020). Argument mining: A survey. Computational Linguistics, 45(4), 765-818.

11. ПОСИЛАННЯ НА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ, ВІДЕОЛЕКЦІЇ, ІНШЕ МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Відеолекції: <https://youtube.com/playlist?list=PLmMj2N0C7ICK8A6RVAWD3m4rDJmTh1ygi>